

Razen zvezno koordiniranega vrhovnega štaba, osnovne organizacijske strukture in standardizacije orožja ni videti, na primer, da naj bi bilo še kaj več v zvezi z upravljanjem obrambe. Tako preurejena obrambna pripravljenost bi ne le bila mnogo bolj učinkovita, ker bi jo vsak narod zares čutil kot svojo, temveč bi tudi onemogočila vznemirljive možnosti in sumničnja kakega novega ofirskega puča za restavracijo beogradskega centralizma in diktature.

(Ciril Zebot, SD, april 1968)

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Vsekakor se bo treba dogovoriti za sorazmeren medrepubliški ključ za zasedbo diplomatskih položajev, poleg tega pa bi si morali Slovenci izgovoriti, da jim redno pripadajo ambasadorska mesta v Avstriji in Italiji, kjer žive slovenske manjšine. Republike naj bi tudi imele dogovorjeno pravico da lastnih republiških atašeev v državah, kjer bi to zanje bilo posebej koristno.

(Ciril Zebot, SD, april 1948)

LETNIK XX. — VOLUME XX.

1. FEBRUAR 1969.

Published monthly by: Slovenian National Federation, of Canada, 646 Euclid Ave. Toronto, Ont. Canada.

STEVILKA 2. — NUMBER 2.

● **Važno zporočilo!** Ker pade letos Velika noč v prvi teden v aprilu, bo vsled poštne razdalje in nerednosti v dostavi, veličnočna izdaja "S.D." že v marčeni številki. Prosimo vse naročnike, čitatelje in oglaševalce, da to blagohotno sprejmejo na znanje! —Uprava.

POZITIVNO -- NEGATIVNO

Večkrat je bilo povdarjeno: "Bodite pozitivni tudi v kritiki". Nekateri so smatrali kritiko in jo smatrajo še danes kot nekaj negativnega. Pravijo, da kritika ne gradi, ampak ruši...

Kaj je res? Tudi kritika ima svoje mesto v razvoju dogajanja. Kritika opozarja na napake, ki se delajo. Ljudje so pač takšni, da vidijo v svojih podvigih samo dobre strani. Nočejo priznati kritikom, da imajo vendarle tudi oni v marsičem prav.

Kdo se boji kritike? Oni, kateri mislijo, da se vse vrti okrog njih. Diktatorji, zagrizeni strankarji, kateri menijo, da so le oni v posesti resnice, komunisti. Kritika je večkrat ostra. Ni potrebno, da zadene kako osebnost. In če jo zadene, zadene le dejanja, ki ne odgovarjajo sodobnosti, načelom in so v škodo skupnosti, čeprav take politične veličine mislijo, da imajo le oni prav.

Ne bojmo se kritike! Kritika, ki ima svoje izhodišče iz namena razčistiti nejasne pojme, nakazati morda še kako drugo, boljše pot, mora biti v sredi pravih demokratov le pozdravljena; in kritik ne sme osebno biti postavljen posmehu in sumničjem.

Ali je bilo v slovenskem političnem življenju v preteklosti, in ali je v sedanjosti res vse pozitivno? Nikakor ne! Slovenska politika je bila do 1. 1918 bolj čustvena kot stvarna. Od 1. 1918 do 1. 1935 stvarna, pozitivna. Borba večine Slovencev proti beograjskemu centralizmu, ki je po sprejetju vidovdanske ustave, kateri so botrovali slovenski liberalci in kmetijci, je bila takrat edinstvena. SLS je bila odločna v izvajanju svojega narodnega in političnega programa: Avtonomija. V dobi po sprejetju vidovdanske ustave, so bile odpravljene oblastne samouprave. Od leta 1929 dalje smo Slovenci postali državobanci... Slovenska zastava prepovedana, slovenski narod uradno ni več obstajal kot narod ampak le kot plemo, podložno Beogradu. Sledile so takozvane punktacije. Doba še bolj izkristaliziranega slovenstva. Slovenski voditelji so morali in interakcijo. To je bilo že večkrat povedano. A moramo znova in znova to povdarjati, zlasti danes, ko slovenski voditelji še vedno sklijo pod marelo Beograda, ki nas bo varoval in rešil vsega...

Kdo je takrat najbolj podpiral beograjski centralizem in kraljevsko diktaturo? SNZ in slovenski liberalci! Ni to hudobna kritika, je zgodovinsko dejstvo.

Negativna slovenska politika se ima črna 1. 1935, ko je šel do takrat nesporni slovenski voditelj dr. A. Korošec proti volji večine delegatov SLS mimo Zagreba v Beograd. To je bilo nesrečno dejanje, korak, ki ga ni mogloče zagovarjati... Doba JRZ, zamera pri Hrvatih. V časopisju in v narodni skupščini več nobene besede o slovenski samoupravi... Dejanje dr. Korošča opravičuje, da je reševal Jugoslavijo. Reševal? Tvorbo, ki je bila gnala že od samega početka. Dr. Korošec je bil postenjak v vsakem oziru, a nezmotljiv ni bil.

Verjetno se je to zgodilo na pritisk slovenskih gospodarstvenikov, da bi rešili slabo gospodarsko stanje nekaterih sloven-

PRAZNIK SLOVENSKE UMETNOSTI V SVETU

Slovenski umetnik kipar Franče Gorše je za 40-letnico svojega umetniškega delovanja pripravil samostojno razstavo religioznih del, ki je bila v Galerie International na Madison Ave. v New Yorku od 10. do 25. januarja. Razstavljenih je bilo 30 del v orešču, žgani glini, lesu in tolčenemu bakru, ki so pričala o veliki ustvarjalni moči umetnika. Dela so bila smotno razporejena, da je obiskovalec mogel videti oblikovalno moč umetnika v različnih tehnikah in kompozicijah. Izstopali sta monumentalni plastiki Sv. Cirila in Sv. Metoda, močno je osvajala duhovnost Duš, plastika Čudež božje ljubezni pa je izražala veliko duhovno in formalno sprostitev. Reliefi v lesu in zlasti mnoge plakete v tolčenem bakru so prikazali Goršeta kot posebnega mojstra te tehnike, saj je upodobil toliko različnih zamisli in vsaka zase je nekaj posebnega: od globoke zamaknenosti (Madona z otrokom), do resnosti zapovedi (Dekalog) in izrazite dinamike (Sv. Frančišek Asiški). Vsa dela izražajo globoko religiozno umetnost. Ker se v mnogih delih (zlasti v orešču) kažejo elementi nove gotike bi mogli označiti novo gotiko za novo smer v uspešnem umetniškem razvoju in ustvarjanju 72-letnega kiparja.

Na otvoritvi razstave so se zbrali mnogi Slovenci, ljubitelji umetnosti in Goršetovi prijatelji iz New Yorka in daljne okolice. Navzoče je pozdravil g. Rudi Večer, ki je dejal, da je ta razstava nova afirmacija slovenske umetnosti v svetu in je v čast ne samo mojstru Goršetu, ampak vsem Slovincem v New Yorku in vsem, ki imajo možnost ogledati si nove sadove neutrudljivega ustvarjanja umetnika. Omenil je tudi, da je s to razstavo združeno praznovanje 40-letnice umetniškega delovanja slovenskega umetnika kiparja Franceta Goršeta. Okusno izdelan katalog (pripravljen in omogočil ga je g. Rudi Večer) daje tudi kratek pregled umetnikovega življenja in delovanja. V zadnjih 18 letih ustvarjanja na ameriškem kontinentu je Gorše razstavljal skupinsko: večkrat v Museum of Art v Clevelandu (ZDA), v Torontu v Kanadi, v Odensi na Danskem, v New Yorku, v Buenos Airesu, v Washingtonu in v Stamfordu (ZDA); samostojno pa v Clevelandu trikrat in v New Yorku zdaj drugič, tokrat kot "One man Show Religious Art". Med njegova večja ameriška dela moramo uvrstiti umetniško opremo treh cerkev (dve v Torontu in ene v Chisholmu v Minnesoti), bronasto oprsje pesnika in skladatelja Ivana Zormana v Kulturnem vrtu v Clevelandu in leseno plastiko Mojzesa v Židovskem templju v Clevelandu. Večino njegovih del pa imajo zasebniki po Združenih državah in Kanadi.

Na Goršetovo razstavo v New York je prišel tudi Edward Kennedy iz Bostona, glavni arhitekt ameriškega Narodnega svetišča (National Shrine of Immaculate Conception) v Washingtonu, ki je sporočil umetniku, da je uprava svetišča sprejela njegove načrte za kiparska dela — štiri reliefe — za Slovensko spominsko kapelo. Reliefi iz marmorja bodo ponazorili zgodovino krščanstva pri Slovincih in delo slovenskih naseljencev pri katoličizmu v Ameriki. S tem se bo Gorše pridružil svojemu učitelju Ivanu Meštroviču in drugim velikim umetnikom, katerih dela bogatijo to edinstveno svetišče v Združenih državah. Mojstru kiparju Francetu Goršetu k razstavi v New Yorku čestitamo in želimo še mnogo uspešnih ustvarjalnih let!

● **Kanadska zadrzna zveza** — Cooperative Union of Canada slavi letos 60-letnico obstoja. Ustanovljena je bila 6. marca 1909 v Hamiltonu, Ontario. Letošnji občni zbor (8.-11. aprila v Winnipegu) bo posvetil dva dni razpravljanju o vlogi zadrznštva v sodobnosti. Tema kongresa je "Služba za sedemdeseta let". —fš

● **Negacija stare generacije** hitro prerašča pozitivnost mladih, ki hočejo novo stvarnost v **svojni Slovenski državi**. —fš

Verske razlike, politične razlike

V zadnjih časih beremo pogosto poročila o nemirih in izgredivih v Severni Irski. To pot so jih začeli zapostavljeni in v nekem smislu preganjani katoličani.

Primerov verskega preganjanja in političnega zapostavljanja zaradi vere poznamo nešteto skoli zgodovino. Iz naše bližnje okolice se pa lahko spomnimo razmer v stari Jugoslaviji in pa razmer za časa vojne. Nekdanja kraljevina Srbija je imela državno vero, kot jo ima še danes Velika Britanija ali pa Izrael. Predvojna Jugoslavija, četudi enotne državne vere ni imela, je v mnogih ozirih nadaljevala tradicijo nekdanje kraljevine Srbije in dajala prednosti pravoslavnemu prebivalstvu v državi. Saj ni bilo toliko zaradi vere same, kot pa zaradi splošnih razmer, ko je pravoslavje pomenilo srbstvo in ki se srbstvo bilo enako jugoslovanstvu; drugi pa naj ponizno služijo temu pojavu in zanj s svojimi davki skrbijo, da se v miru razširja in uveljavlja na vseh področjih javnega življenja v vseh predelih enotne Jugoslavije. Spomnimo se še primerov, da so Slovenci, če so hoteli priti na višja mesta v jugoslovanski vojski, ki bi se tudi v prvi Jugoslaviji morala imenovati srbska in ne jugoslovanska, morali prestopiti v pravoslavje. Nekaterih to ni motilo, drugi pa so se s težavo opravičili — če sploh — to obliko nasilja, ki je bila istočasno tudi oblika raznarodovanja.

S tem, da se je danes v Jugoslaviji razmere spremenile — ne na boljše —, v kolikor se tiče vere, pa ni mogoče priznati, da so se sicer spremenile. Tudi danes je pravoslavna vera vse bolj državna kot katoliška vera, ki je dejansko edina organizirana opozicija v državi. Jugoslovanska vojska pa je, kot je bila v prvi Jugoslaviji, spet le srbska vojska, ki ima kot svojo največjo nalogo, da stoji ob strani in reši Jugoslavijo v primeru, da bi ji od znotraj pretila nevarnost. Vse govoričanje o odporu proti zunanjim nasprotnikom je popolnoma prazno. Sliši se le zato, ker si je partija v svesti, da Jugoslavije nihče napadel ne bo. V primeru večjega pritiska iz strani Rusije, bi pa partija brez dvoma popolnoma klonila, ker — govorimo o Zvezi komunistov Jugoslavije — prvi in edini namen

ji je, da se obrzi na oblasti. Kdo je pri tem njen zaveznik, je pa zelo malo važno, bodisi, da stroga linija ruskega komunizma ali pa, če bi se dalo, srbska pravoslavna cerkev.

Veliki komunistični ideologi so imenovali vero le opij za ljudstvo. Zaganjali so se v vero, ker je vera sila, ki je z zanikanjem ni mogoče zatreti. Moderniji komunisti so sem in tja uvideli, da s to neposrečno tezo marksizma marsikaj ni v redu. Eni, kot na primer Kitajci so poskušali uvesti "Ljudsko vero". Nekaj podobnega je bilo celo na Češkem, nekaj podobnega je bil morda celo poskus Ciril-Metodovega društva v Sloveniji sami. Poglavitni poskus komunizma, ustanoviti državno vero v obliki ateizma, v glavnem ni uspel in vse komunistične zemlje so ostale razdeljene, ne najmanj v pogledu vere in ureditvi cerkve.

Ena ali druga državna vera, katolicizem v nekdanji Avstro-Ogrski, pravoslavje v nekdanji kraljevini Srbiji, ruskem cesarstvu, v Grčiji itd., anglikanska vera v današnji Veliki Britaniji ali judovstvo v današnjem Izraelu, ne odgovarja potrebam današnjega časa. Liberalni tokovi od francoske revolucije dalje so se zavzemali za ločitev cerkve od države. V kolikor je ta ločitev pomenila ali še pomeni zapostavljenje ene cerkve, v toliko je to seveda nedopustno in silno fariješko. V kolikor pa je to odkrita misel vseh prizadetih in, če bodo tudi svetne oblasti znale in hotele priznati, "Bogu kar je božjega", je pa to danes v času hitrih informacij in velikih napačnosti način, ki bi moral brez dvoma najbolj odgovorjati našim potrebam. Živeti in pustiti živeti je najosnovnejši človeški zakon, ki ga pa ne poznajo ne komunisti, ne anglikanci na Irskem, včasih se zri, da niti ne povsem protestantje v Ameriki; ne poznajo ga pa tudi jugoslovanski politiki današnje Jugoslavije v čisto političnem in sociološkem smislu, po katerem imajo vso pravico do narodnega življenja le tisti Jugoslavlani, ki so z rdečim in političnim Beogradom eno, ki zanj skrbijo; Slovenci, ki bi pa tudi radi živeli, živeli svoje lastno narodno in ekonomsko življenje, pa te pravice nimajo.

J. M.

Slovenske radijske oddaje v Zahodnih državah

Cas oddaj je naznačen po Greenwichu (GMT).

Razlika v času med Greenwichem in Slovenijo je ena ura. **Združene države: Glas Amerike**vsak dan od 4:00—4:15 na srednjem valu 251 m in na kratkih val. 25,31,41 in 49 metrov in od 5:00 — 5:15 na istih kratkih valovih.

Britanija: BBC-London vsak dan od 18:00 — 18:30 na val. 31, 41 in 49 m on nedeljav tudi od 15:30—16:00 na val. 31 in 41 m.

Zahodna Nemčija: Deutsche Welle-Köln torek, četrtek, sobota od 15:20 — 15:40 na val. 31, 41 in 49 m.

Francija: Paris vsak dan od 17:30 do 17:40 na val. 41 in 49 m.

Italija: Rim vsak dan od 15:20 — 15:40 na val. 41 in 49 m.

Vatikan: Radio Vatikan ponedeljek in petek od 20:30 20:45 na val. 41, 49 in 196 m. torek, četrtek, sobota od 17:15 — 17:30 na val. 41, 49 in 196 m. nedelja od 10:50 — 11:00 na val. 31, 41 in 196 m.

Amazing Accomplishments of Slovenes Abroad

What do the following persons have in common?

A foremost linguist and ethnologist who was also a member of the Argentinian Academy of Arts and Sciences? A famous Nobel Prize winner in chemistry and a pioneer in the area of microanalysis? An architect in his early forties who built L'Enfant Plaza in Washington and palaces and skyscrapers in Boston, Denver, Cambridge and Tel Aviv? An American Olympic champion in skiing and a young lady who won the first place in the U.S. National Cross Country Championships? Leading authorities on cancer in Paris, Stockholm, Buffalo and Budapest? Winners of first prizes in architecture in Vienna, Buenos Aires and New York? The court architect of Ethiopia, the state architect of France and the director of the School of Architecture in Sao Paulo, Brazil? Director of the Camille Dreyfus Laboratory in North Carolina, owner of an aluminum factory in Australia and on the Philippine Islands, owner of metal works Yanes in Brazil and directors of electrical equipment factories in Naples and Grenoble? Inventor of the Rotafix plane model, president of a leading American engineering design firm, and a senior editor of LOOK magazine? A leading authority on Slavic studies in England, a member of the Polish Academy of Arts and Sciences in Warsaw, founder of the EMPA Institute in Switzerland and physicists at the universities of Vienna, Heidelberg, Berlin, Laval and Massachusetts Institute of Technology? Rectors or chancellors in Vienna, Minnesota and California or personal physicians of the late President Kennedy, President Masaryk of Czechoslovakia, Halle Selassie of Ethiopia, Maximilian of Mexico and Peter the Great of Russia? Gold medal winner in the area of construction at the Brussels World Fair, an American champ amateur dressmaker from Euclid, a former rector of the Vienna Academy of Arts, a former editor of the leading French newspaper La Presse and current editor of Dire, the first professional sculptor and founder of the Academy of Design in Chicago, the winner of Grand Prix in an international exhibit in Tokyo, and two winners of the Good Man Award in Formosa? A composer and conductor who for several decades conducted the Finnish Symphony Orchestra in Helsinki, the American Polka King, and the founder of the Mozarteum for South America? The supreme military representative of the United States to the United Nations and Pope Paul's delegate to UNESCO?

Have you already guessed what all these great people have in common? Well, all of them are of Slovenian nationality and their phenomenal success stories will be described and documented in our forthcoming publications on Slovenian notables abroad.

There are, of course, hundreds of other Slovenian achievers whose accomplishments will be discussed: American and Brazilian mayors and congressmen; leading scientists, artists and authors; leading physicians, architects and engineers; owners of factories, hotels and plantations; executives of industry and business; champions in sports and in other areas, etc., etc.

As you can see, very rich and impressive materials have already been collected. But we want to make our publications as meaningful and comprehensive as possible. Here we need your help. We need short biographical sketches and personal photographs of ALL Slovenian notables abroad. Where applicable, we also need such documentation as bibliographies, excerpt from the press (indicating source and date), records on inventions and patents, and photographs of architectural or artistic creations, of factories, hotels, industrial products, medals, presidential and similar citations, etc. Above all, we need addresses of all highly successful Slovenes anywhere in the world whose biographies should be included. Remember, the Slovenian success story is YOUR success story. Won't you please help us with all relevant information and addresses? Please write to:

Dr. G.E. Gobetz
Associate Professor of Sociology
and Anthropology
Kent State University
Kent, Ohio, 44240, USA.

P.S. You may write in English, Slovenian, French, Italian, German or Spanish.

● **V Severni Ameriki** je bil že večkrat predmet debate msgr. Ivan Ilić (Illich — rojen na Dunaju, po nekaterih poročilih srbskega porekla, duhovnik newyorške nadškofije, ki pa deluje že več let v Mehiki, kjer vodi poseben inštitut za spoznavanje južnoameriških kultur). Pred kratkim so mu izročili prepoved kongregacije za vero, ki ji načeluje kardinal Franjo Šeper, v kateri je zapisano, da ne smejo duhovniki, sestre, bratje in diakoni niti obiskati njegov center niti se udeleževati katerekoli njegovih dejavnosti. Ker je Center v Cuernavacai laična ustanova, cerkvene oblasti nimajo direktne kontrole nad njim. Msgr. Ilić je med drugim izjavil: "Vznemirjen sem, ko vidim, da je rimska kurija izrekla težke in pavšalne

obtožbe svetne ustanove višje izobrazbe, ne da bi imenovala eno samo specifično obtožbo." Med zagovorniki msgr. Ilića je jezuit Joseph Fitzpatrick, ki predava sociologijo na Fordham univerzi v New Yorku. —fš

● **Svet** gospodarskih svetovalec v ZDA je mnenja, da bi izdatek okrog 10 milijard na leto — kar predstavlja približno 5% državnega proračuna — zadošvalo, da bi odpravili bedo 22 milijonov državljanov, ki žive pod življenjsko ravni, ki jo na splošno smatrajo za mejo med znosnim in neznosnim življenjem. —fš

Poravnajte naročnino in darujte v tiskovni sklad "S.D."

To je trideseto nadaljevanje nove "3 strani" SLOVENSKE DRŽAVE, namenjeno sistematični analizi tekočega razvoja razmer v Sloveniji in Jugoslaviji pod rahlajočo se komunistično oblastjo. Nova stran se bo razvila v vrsto stalnih rubrik o pomembnih razvojnih

skladih slovenske stvarnosti. Posamezne rubrike bodo pisali strokovnjaki na dotičnih področjih z lastno avtorsko odgovornostjo. Ker je tisk v Sloveniji še vedno zaprt v tesne okvire, svetovni tisk pa omejen na bolj slučajnostno in površno poročanje o

tamkašnji razvoju, upamo da bo globlja analiza na tej strani dopolnila važno vrzel v dosedanjem prikazovanju sprememb, katerih pomembnost presega politične meje Slovenije in Jugoslavije. Uredništvo "Slovenske države"

OB USTAVNIH SPREMEMBAH

Mate Resman

I.

26. decembra 1968. je zvezna skupščina v Beogradu sprejela 13 amandmajev k zvezni ustavi Jugoslavije. S temi amandmaji so v teku dveh let že drugi spremeni zvezno ustavo, ki so jo sprejeli in uzakonili leta 1963. Tako ima zvezna ustava sedaj že 19 amandmajev. Prvi amandma iz leta 1967. je z novimi amandmaji, ki urejajo nanovo zvezno skupščino in vlogo zbora narodov postal po dobrem letu obsoleten.

1.) Poglavitna, za nas najzanimivejša, sprememba povečuje vlogo zbora narodov v zvezni skupščini. Zbor narodov prevzema mesto zveznega zbora, ki so ga odpravili. Zbor narodov, ki naj predstavlja republike, avtonomne pokrajine, narode in narodnostne manjšine, oziroma narodnosti, odsej naprej ne bo pristojen le za soodločanje pri spremembi zvezne ustave in papirnato varovanje enakopravnosti republik in narodov, temveč bo odsej naprej pristojen za vso zvezno zakonodajo. Zbor narodov bo po dolžnosti razpravljal in tudi sprejemal vse zvezne zakone. Doslej je zbor narodov imel le pravico na lastno pobudo poseči v zakonodajni proces, če je smatral, da bodo s predlaganim zakonom kršeni enakopravnost ali pravice republik in narodov. Dasi je že amandma iz leta 1967. razširil obseg in povdarilo to pravico iniciative zbora narodov, doslej še nismo slišali, da bi se zbor narodov te pravice tudi poslužil. Dejansko je bila vloga zbora narodov doslej le papirnata vloga.

Zbor narodov bo odsej naprej v okviru svojega območja samostojno razpravljal o vprašanjih, ki so povezana z enakopravnostjo republik, narodov in narodnosti ter z ustavo določenimi pravicami republik in avtonomnih pokrajin, pa tudi o drugih vprašanjih, ki so v skupnem interesu za republike in avtonomne pokrajine. O vseh drugih zade-

vah pa bo zbor narodov soodločal z drugimi pristojnimi zbori zvezne skupščine, ki so: gospodarski, socialno-zdravstveni, svetno-kulturni in družbeno-politični. Zadnji je nov zbor zvezne skupščine, ki ga prejšnja ni imela.

2.) Druga pomembna sprememba naj bi bila modifikacija dosedanjega 125. člena zvezne ustave po katerem ima federacija izključno pravico z zakonom določiti vire in vrste dohodkov družbeno političnih skupnosti, to je predvsem republik in občin. Odslej naprej bodo republike lahko določale meje v katerih druge družbeno politične skupnosti odredijo dohodek in sredstva namenjena za svoje potrebe.

3.) Tretja pomembna sprememba naj bi bila ta, da bodo republike v bodoče odgovorne za pravice in dolžnosti nekaterih zadev federacije določenih z zakoni. V zvezi s tem naj bi republike dobile nekaj ingerenc na področju pravosodstva, narodne obrambe in zunanje politike.

4.) Delen odstop od zveznega etatizma predstavlja tudi amandma, po katerem imajo sedaj delovne skupnosti pravico odločati o tem, katere samoupravne organe bodo konstituirali in volili. V tem amandmaju je med drugim rečeno, da delovni ljudje v delovni organizaciji ustanavljajo upravne organe delovne organizacije in organizacij združenega dela v njeni sestavi, določajo njihovo področje dela, ter čas za katerega organe volijo, pa tudi pogoje ter način njihovih volitev, oziroma razreševanja.

5.) Ostale spremembe prilagajajo volitve in število poslancev novi ureditvi zvezne skupščine, določajo nov postopek za spremembo ustave. Avtonomne pokrajine se preimenujejo v socialistične pokrajine in njih meje ni mogoče spreminjati brez privoljenja pokrajinske skupščine.

Odnos katoličanov do okrožnice humane vitae

Nadškofijski ordinariat v Ljubljani je izdal knjižico: **POSREDOVANJE CLOVESKEGA ŽIVLJENJA „Humanae Vitae“**. Okrožnica papeža Pavla VI. o pravičnem uravnavanju rojstev. Pred prevodom je daljši uvod, ki ga je napisal soprevajalec dr. Stefan Šteiner, docent za moralno teologijo na teološki fakulteti. Tukaj ponatiskujemo odlomek iz poglavja: Odnos katoličanov do okrožnice (str. 17/18).

Uredništvo

Ker nam okrožnica podaja nauk vrhovnega poglavarja Cerkve, je treba ta nauk sprejeti v duhu pokorščine. Ker podaja nauk, ki nam hoče pomagati na poti k zveličanju, ga je treba sprejeti v duhu skrbi za zveličanje.

Ali nauk okrožnice veže katoličane v vesti? Sam po sebi gotovo. V posameznih primerih pa stalna moralna načela, ki so izrecno utemeljena z naukom sv. pisma, na vprašanje odgovarjajo takole:

a. Čegar vest nauku okrožnice iskreno pritrjuje, se mora po tem nauku tudi ravnati.

b. Čigar vest o obveznosti ravnjanja po nauku okrožnice npr. o prepovedi uporabljanja kontracepcijskih sredstev, ni prepričana in torej resnično dvomi, tisti se mora potrditi, da dvom odpravi in pride do gotovosti. To stori tako, da temeljito premisli nauk okrožnice in si k jasnosti pomaga tudi z mišljenji resnih strokovnjakov, npr. dušnih pastirjev, zdravnikov. Posebno mu bo pomagal k jasnosti ponižna molitev k Svetemu Du-

hu. Dokler do jasnosti ne pride, pa se je katoličan dolžan ravnati po nauku okrožnice.

Svoje stališče mora po izidu okrožnice tudi ponovno premisliti tisti ki je bil doslej prepričan, da je uporabljanje kontracepcijskih sredstev moralno neoporečno. Dolžan si je po nauku okrožnice oblikovati vest.

c. Če bi kdo po resnem preudarku oz. oblikovanju vesti bil prepričan, da nauka okrožnice o kontracepcijskih sredstvih ne more sprejeti, se sme ravnati po tistem, kar mu vest z gotovostjo narekuje. Prepričana vest je namreč najvišji in konkretni zakonodajalec našega npravnega življenja. "Vse pa, kar ni iz prepričanja, je greh", uči sv. pismo (Rimlj. 13,4-6).

d. Dušni pastirji morajo vernike o nauku okrožnice poučiti in jim po njem brez kakšnega duhovnega nasilja oblikovati vest.

e. Vernikov, ki po dolžnem samo oblikovanju vesti, ne more sprejeti papeževega nauka in se tudi prepričani, da delajo prav po njem ne ravnajo, ne smemo imeti za krivoverce, upornike ali grešnike.

Ko razmišljamo o teh amandmajih spoznamo, da torej ne gre za bistvene ustavne spremembe, temveč le za manjše ustavne spremembe o katerih se teoretično lahko govori, da v pomembni meri ostvarjajo novo razmerje med republiko in federacijo in, da je republika veliko pridobila. V resnici pa amandmaji le prilagajajo nekatere določbe zvezne ustave in njenega mehanizma najbolj kričecim praktičnim potrebam političnega

II.

in gospodarskega življenja ter narodnostnih problemov v Jugoslaviji. Oklep zveznih ustavnih določb in njih mehanizma, zakonodaje, zakonodajne in upravne prakse je vezal republike, predvsem slovensko, do take mere, da so v mnogih slučajih morale podvomiti v to, ali so, ali niso republike, ali naj se uklonijo zvezi, ali naj se nanjo sploh ne ozirajo. Pomislimo le na ostavko in krizo Smoletove vlade v Ljubljani, na grožnjo Staneta Kavčiča federaciji in Beogradu.

III.

V Sloveniji se razvija življenje po svoji poti. Slovenska delavnost ga žene naprej tako v gospodarstvu, kot tudi v gospodarstvu. Razvija pa se na osnovah zgodovinskih, materialnih, kulturnih, duhovnih in človeških danostih slovenskega prostora in človeka. Ta razvoj zahlepa uravnavanje in odločanje ter reševanje problemov iz slovenskega centra, ne pa iz Beograda, ker gre za specifičen razvoj in za specifične probleme, ker gre za slovenski narodni razvoj.

Poleg tega pa so tudi slovenska narodna zavest in čustva še vedno tako močni, da so se morali tudi komunisti, ki sanjajo o brezrazredni, breznarodni in brezdržavni družbi, sprijazniti s tem dejstvom in ga upoštevati.

Teza, da bo samoupravljanje rešilo vse probleme, tudi narodnostne in da ni potrebno, da bi bile republike resnične države, ne drži. Samoupravljanje sicer omogoča in sprošča krajevno ustvarjalnost in daje samoupravljalcem gotov svobodnega delovanja, a le do meje, ki jo postavljajo zvezne regulacije in posegi. To velja predvsem za

IV.

Da slovenska javnost v domovini čuti potrebo po lastni državi in si predstavlja republiko in pričakuje od nje, da funkcionira kot država, dokazujejo ugotovitve raziskave, ki so jo izvedli lanske leto, o katerih je poročal Niko Toš, predavatelj na Visoki šoli za sociologijo, politične vede in novinarstvo, ob razgovoru "za okroglo mizo" 19. IX. 1968.

Niko Toš je o ugotovitvah govoril takole: "To se kaže med drugim v tem, da odgovornost za reševanje problemov na posameznem področju ljudje ne iščejo pri federaciji, ampak pri neposrednih skupnostih; odgovori na vprašanje o tem, kdo bi moral predvsem skrbeti za urejanje problemov na posameznih področjih, (kot so zdravstvo, gospodarstvo, šolstvo, otroško skrbstvo in pokojnine), so pokazali, da občani na vseh teh področjih povdarjajo republiko. Ob tem so razumljive nekatere variacije. Tako glede gospodarstva povdarjajo pristojnost gospodarskih organizacij samih in še republike; republika je po mnenju večine odgovorna za urejanje razmer v šolstvu, kar je tudi naša najnovejša praksa pri urejanju tega področja: enako in še v večji meri to velja za zdravstvo; otroško varstvo kot nova oblika družbene skrbi pa sodi po mnenju večine v skrb občine. Zanimivo je, da so celo na področju pokojnin, ki je bilo v predstavah ljudi tradicionalno povezano s pojmom države, ki naj bi zagotavljala kontinuiteto te zaščite, prevladovala menja, da je za to področje pristojnost predvsem v republiki in ne na ravni federacije. Hkrati moramo seveda ugotoviti povdarjeno vlogo re-

publike, ki v očeh ljudi po oceni raziskav prevzema pravno skrb in odgovornost za skladno reševanje neposrednih življenjskih problemov".

Takšno mnenje o nalogah slovenske republike imajo slovenski ljudje zelo verjetno že dolgo časa in ni šele od včeraj. Tudi sem prepričan, da ni rezultat debat o predlogih za ustavne spremembe, ki sta jih organizirala krizem Slovenije ZKS in SZDLS in njih politični aktivisti.

Tudi mnogi v komunističnem vodstvu, predvsem oni, ki so na važnih republiških položajih in važnih položajih javnega življenja v Sloveniji, so prišli do spoznanja, da mora slovenska republika postati slovenska država in začeti izpolnjevati državne funkcije. Praktično so v omejenih slučajih v majhnem obsegu k temu že pristopili.

O teoretičnih spoznanjih v tej smeri, spoznanjih, ki so sociološko, politično in pravno zelo dognana, pa pričajo razgovori "za okroglo mizo" objavljeni v 10., 11. in 12. številki lanskega letnika "Teorije in prakse". Nadalje pričajo o tem tudi znane izjave Staneta Kavčiča in druge razprave in razgovori z raznimi dopisniki. Najbolj zgovorno pa se je o tem izrazil Vladimir Krivic, predsednik ustavnega sodišča Slovenije, ki je v pogovoru z "Našimi razgledi", objavljenem v letošnji prvi številki dejal takole:

"Mislim, da ne gre zgolj za to, da okvira samouprave nismo dovolj napolnili z vsebino. Poglavitni vzrok naših napak vidim v tem, da smo dolgo bili ujetniki iluzije ali "teze", da zadošča samoupravljanje v delovni orga-

nizaciji in občini ter federaciji in da lahko "preskočimo" nacionalno oziroma republiško raven. Celo desetletje prakse je bilo pravzaprav potrebno, da nam je dokazalo, kako taka teza v praksi le zavira razvoj samoupravljanja na vseh ravneh in koristi birokratsko-etatičnim pozicijam na vseh ravneh, zlasti pa na ravni federacije. Pokazalo se je, da je razvijanje samoupravljanja na ravni naroda in republike eden najpomembnejših pogojev za hitrejši razvoj samoupravljanja na vseh ravneh. Dokler živi zgodovinska kategorija, narod in ta ne živea še dolgo, kar slasti očito dokazujejo nekateri najnovejši pojavi v Evropi (Irska, Belgija, itd.), da ne govorimo o tistih kontinentih, kjer narodi šele nastajajo-se bodo morale marksistične stranke in tudi socialistične države zavestno bojevati proti sektaškim in "radikalno" komunističnim otroškim boleznim v tem pogledu. Naša politika se ne sme ravnati po željah, ki rastejo iz zaostale sredine, ampak se mora opirati na znanstvena dognanja. V času, ko se to in sto malih narodov šele pojavlja v areni zgodovine, pomeni oviranje njihove afirmacije kot suverenih državotvornih sil oziroma razširjanje "teorije" omdirjanju narodov v socializmu-medvedjo uslugo socializmu in mirnemu sožitju narodov ter neposredno koristi le hegemonizmu veselih in blokovski po-

Ob ugotovitvah raziskav javnega mnenja na Slovenskem, ob mislih in spoznanjih, ki so jih izpovedali visoki slovenski funkcionarji in prvaki ZKS ne le v pogovori "za okroglo mizo" in v dopisnikih, ampak tudi v javnih političnih izjavah naperjenih proti federaciji v trenutkih spoznanja in občutka lasne ne-moči in vezanih rok, ko spričo kričecih potreb niso mogli kot republiški funkcionarji ničesar ukreniti, pa se mora človek čuditi, da slovenski poslanci v zvezni skupščini niso prišli na dan s svojimi predlogi za ustavno spremembo, in to ne le za revizijo gotovih določb zvezne ustave, ampak za radikalno spremembo, ki naj bi resnično doprinesla k rešitvi nacionalnih problemov in dejansko utrdila narodno enakopravnost ter ustrezala željam slovenskega naroda. Slovenski poslanci bi morali predložiti besedilo za ustavno spremembo, ki bi omejila federacijo le na gotova področja skupnih interesov, ki pa bi morala biti ozko in nedvoumno formulirana, tako da bi vsa ostala področja bila v izviri in izključni kompetenci republik, ki bi s tem postale resnične države z lastno državnostjo. Sedanja zvezna ustava je v konfliktu z gotovimi lepo zvencenimi deklaracijami preambila, ker v svojih členih, daje federaciji pravico področja. Poleg zakonodajne pravice na svojih izključnih področjih ima federacija pravico izdajanja temeljnih zakonov na gotovih drugih področjih (teh področjih je vseh skupaj okrog 60) in neomejeno pravico izdajanja splošnih zakonov. Ter pravice se federacija krepko poslužuje. Zakonom pa sledi še uprava federacije s svojimi uredbami, odloki in reguliranjem. Republike so tako oropane za svojo državnost in kar imajo kompetenc, jih imajo le po milosti federacije.

Slovenski poslanci pa so pristali na spremembo ustave, ki naj bi le omogočila "bolj izraziti odgovornost republik in pokrajin pri snovanju politike zveze" po besedah Vide Tomšičeve in

litiki"

"Razvijanje nacionalnega pomena in zavesti o lastni suverenosti državnosti je zelo pomemben činitelj, da bi majhen narod, ki ima komaj 25 let svojo državo, ki torej nima nikakršne državotvorne tradicije, razvijal svoje materialne in duhovne potencialne, svojo obrambno moč, da bi se povezoval z vsemi narodi v demokratični tekmi enakopravnih in svobodnih narodov, da bi se otreles tradicionalnega občutka majhnosti in nepomembnosti ter skrajno škodljivega zapiranja vase in vodil manj plaho in defenzivno politiko, kadar gre za očitne interese narodne enakopravnosti, razvijanja demokratičnega samoupravljanja ali boja za mir To je slovenski narod, konstituiran v svoji suvereni socialistični dravi v okviru jugoslovanske federacije, dolžan tudi glede na tretino pripadnikov tega naroda, ki žive zunaj meja socialistične republike Slovenije v raznih deželah zahodne Evrope ter Amerike. Slovenci smo brez državne tradicije. Ta okolnost nam razloži marsikatero našo slabost ali neizkušenost glede odnosa do afirmacije lastne državnosti naroda. Žal se pri nas še vedno najdejo ljudje, ki vidijo potrebo za afirmacijo našega naroda le v kulturi ali pa v gospodarstvu, ne pa tudi na vseh drugih družbenih področjih".

V.

zato, da je zveza prenesla v omejenem okviru gotov delček dveh ali treh svojih kompetenc na republike.

Zbor narodov se doslej še ni izkazal kot zagovornik republik, veliko vprašanje je če se bo tako izkazal v svojem novem položaju. Ne zanikam, da je teoretično bil napravljen korak naprej k povdaru važnosti republik. Dosedanja praksa slo-

venskih poslancev v Beogradu pa ne, pa tudi ne obeta sprememb.

VI.

Ob gornjih razmišljanjih in ugotovitvah se nam zastavlja vprašanje: zakaj slovenski funkcionarji, vsi člani ZKS, govore v Beogradu drugačen jezik od onih v Ljubljani? Kaj je temu vzrok?

Dvoličnost ZKS? Diktat ZKJ? Ali ima Beograd res takšno čudovito moč, da se sleherni, ki pride tja kot funkcionar tamkaj prelevi?

Vida Tomšičeva je bila predsednik zbora narodov, Marjan Breclj je bil predstavnik skupne komisije skupščinskih zborov za ustavno vprašanje. Tamkaj so imeli besedo tudi Zoran Polič, Marjan Dermastja in drugi. Slovenski komunistični prvaki v Beogradu niso predstavljali niti idej svojih tovarišev v Ljubljani, da o predstavljanju interesov slovenskega naroda sploh ne govorimo.

O vsem tem je ZKS več kot dolžna dati odgovor slovenskemu ljudstvu in narodu.

● Na Dunaju je izšla v nemščini knjiga „Revolucija rehabilitira svoje otroke“, ki jo je napisal nekdanji namestnik zunanjega ministra CSR Evžen Loeb. V t.i. „Slanskem procesu“ l. 1952 je bil eden med tremi, ki so bili obsojeni na dosmrtno ječo (enajst jih je bilo obsojenih na smrt). Knjiga ima mnogo zanimivih podatkov. Iz nje ne npr. razvidno, da so v stalinistični dobi obsojili več oseb kot pa v prvih letih po 1945, ko je zadostovala malenkost, da je bil kdo obsojen „kolaboracije“. Zanimivo je tudi, da rehabilitacije niso bili vsi deležni na enak način in šele v zadnjem štadiju so bili amnestije deležni tudi nekomunisti. —fš

Knjige o uspehih Slovencev po svetu

Ali že veste, da imamo Slovenci v Ameriki poleg bivšega senatorja Laucheta kar tri zvezne kongresnike, tri generale, pet škofov, enega izmed treh komisarjev ameriške civilne službe, mnogo županov, znanstvenikov (med njimi nad sto univ. profesorjev), več izumiteljev, vodilnih inženirjev, graditeljev nebotičnikov v Bostonu, Denverju in Tel Avivu, vrsto umetnikov, velepodjetnikov in predsednikov. bank? Ali kot Slovenci poznate svetovno priznane slovenske učenjake po vsetu, naše tovarnarje v Ameriki, Braziliji, Avstraliji, Afriki ali na Filipinskih otokih, naše dirigente na Finskem, v Argentini, Franciji ali Nemčiji, slovenske zdravnike na evropskih dvorih, v Abesiniji ali Beli hiši, slovenske rektorije univerz in ravnatelje znanstvenih ustanov ali slovenske svetovne in državne prvake?

Gradivo za zgoraj omenjene primere je že zbrano in čaka na objavo v angleških in slovenskih knjigah, ki naj pomagajo dvigniti slovenski ugled na tujem, v naši mladini pa vzbuditi zdrav narodni ponos. Toda mnogo je še vrzeli. Vključiti želimo prav vsakega Slovenca, ki se je odlično uveljavil na tujem — kdakoli in kjerkoli. Prosimo vsakogar in vse, da nam pošljete vse primerne naslove posebno uspešnih Slovencev po svetu. Naše znanstvenike, vse univerzitetne profesorje, vse vodilne umetnike, vse župane in višje politike, vse tovarnarje in velepodjetnike, vse vodilne inženirje, arhitekte, zdravnike, pravnike (športnike, itd.), da nam čim prej pošljejo svoje kratke življenjepisne (kake tri do deset strani), osebne fotografije, morebitne bibliografije in kopije publicitet (z novobodo vira in datuma), slike tovarn, velepodjetij, umetnin ali proizvodov, slike posnete skupaj z vodilnimi tujimi osebnostmi in kar koli se jim še zdi primerne. Prav vsakemu pa se priporočamo za naslove in vsa koristna opozorila. Pišite, prosimo, čim prej na naslov

Dr. Edi Gobec
Associate Professor of Sociology and Anthropology
Kent State University
Kent, Ohio 44240 USA.

PISMO IZ DOMOVINE

Pred kratkim smo iz Slovenije prejeli pismo, ki se nanaša na knjižico Vinka Levstika "Tri odprta pisma k narodni spravi". Po želji ga objavljamo brez podpisa:

"Z zanimanjem sem pravkar prebral knjižico "tri odprta pisma k narodni spravi", izpod peresa rimskega Slovenca Vinka Levstika. Avtorja osebno ne poznam vendar pa se njegovega imena spominjam iz napadov nanj v "Delu" v koloni "Pisma bralecev". Ko sem prebral njegova "tri pisma" sem dobil precej drugačno sliko o njem kot pa jo je očitno "bralec" v Delu. Ugotovil sem, da je pošten Slovenec, ki mu je v prvi vrsti pri srcu dobrobit slovenskega naroda kot celote. In njegova knjižica tudi dobro kaže pot kako lahko vsak posameznik in vsi skupaj pomagamo slovenski skupnosti. Dva pisma — drugo in tretje — sta v prvi vrsti namenjena določenim krogom tu v Sloveniji, a prvo zadeva slovensko politično emigracijo.

Ne bom se mudil pri prvem pismu "Beseda slovenski politični emigraciji", ker razmerje v našem mestu ne poznam, a zdi se mi, da je dobro pogojeno in da dobro opozarja na naloge, ki jih edino izseljenci lahko opravljajo in izvedejo.

Osebo sta me seveda predvsem zanimali drugo in tretje pismo, ker sta nam tu v Sloveniji po vsebini bliže. "Kdo je bil, odnosno je hudodelec" je vprašanje, ki je še vedno pereče. Dejanskih odgovorov nanj je v sedanjosti slovenski stvarnosti verjetno toliko kolikor je tistih, ki odgovarjajo. Kar je za enega belo je za drugega črno in obratno ter v tem okviru je brez števila odtenkov. Levstik je, po mojem, dobro zadel bistvo tega problema, ko je na eni strani opozoril na moralno lestvico vrednot in na drugi na praktične okoliščine nenormalnega stanja med vojno. V prizadevanju za premostitev različnih gledanj in očitkov je naglasil, da sedanja čas od vseh Slovencev zahteva, da iščemo bolj ono kar nas vse drži kot pa ono, kar nas razdvaja. Nadaljevanje očitani — pa četudi so osebno še tako upravičena — ni niti konstruktivno niti krščansko, a za bodočnost slovenskega naroda utegne biti pogubno. Če je narodov blagor vsem res tako pri srcu kot to izražajo v besedah, potem bi v tej zadevi ne smelo biti nepremostljivih težav. Gospod Levstik se je v tej pereči zadevi obrnil na pravi naslov, kajti sedanje oblasti v Ljubljani so tiste, ki lahko za izboljšanje razmer in narodno spravo največ napravijo in so tudi dolžne napraviti.

Tretje pismo, ki se tiče vprašanja slovenskega naroda v skupnosti jugoslovanskih narodov pa je zanimivo zato, ker osvetljuje ta problem z nove praktične strani. Avtor tudi jasno odgovarja Mitju Ribiču ter ga opozarja, da je v praksi popolnoma nemogoče, da bi lahko bila samo Zveza komunistov tista sila, ki naj bi reševala slovensko narodno vprašanje.

O Levstikovi knjižici sem govoril z nekaterimi svojimi prijatelji, ki se vsi — na splošno — strinjajo z mojim mnenjem. Vsi so izrekli popolno podporo avtorju v njegovih prizadevanjih za ublažitev in končno odstranitev obstoječega prepada med določenimi oblastvenimi krogi v Sloveniji in slovenskimi političnimi izseljenci. Strinjamo se z gospodom Levstikom, da so ti izseljenci žrtve stalinizma v najslabši obliki ter da so upravičeni do poštene rehabilitacije. Avtorjeva knjižica zasluži pozornost in študij. Le na osnovi svobodne in neovirane izmenjave misli bomo lahko slovenskemu narodu odkrili najboljše pot in to se mi zdi je tudi glavni cilj prizadevanj avtorja knjižice "Tri odprta pisma k narodni spravi". S pozdravi iz Slovenije!

• Povprečna družina v USA ima življenjskega zavarovanja v znesku \$ 18.600, kar odgovarja približno družinskemu potrebam za dve leti. —fš

ZNAKI RAZVOJA

Studentje so se razgibali . . .

„Razvoj v sferi študentskega gibanja dokazuje, da gredo pravo pot tista prizadevanja, ki so doživela živahno potrditev v tako imenovanih „junjskih dogodkih“. Studentje so se razgibali... Univerza se giblje... Težko je z enim samim imenom označiti različnost, kvaliteto in množino idej, ki so trenutno še neizdelane, vendar se zelo intenzivno kažejo... Vendar je ena skupna lastnost jasno razvidna: **problemska orientacija**. Studentje hočejo odprto družbo in odprto univerzo, polemično vzdušje in participacijo v odločanju na vseh nivojih."

„Goli radikalizem, vera v neizogibnost, ki sta mučila prejšnje generacije, ki so videle edini izhod v totalni spremembi — revoluciji, sta se umaknila bolj

premišljenim dognanjem v družbi — potrebna je kombinirana, kompleksna, **komplikirana**, strokovna, specilizirana dejavnost ljudi..."

„Dialog z zaprtimi strukturami je nemogoč kljub verbalnim pripravljenostim nanj. T a k š e n pogovor pomeni slej ko prej vztrajanje teh struktur na svojih starih pozicijah in fizično nezaupanje do novih neformiranih skupin..."

„Nujno je premišljevanje, odprt sistem mišljenja, svoboda komunikacije, demokratičnost ustvarjanja..."

„...stalinizem (dogmatizem) je še vedno bistvena težava te družbe..."

(D. Rupel: Študentsko gibanje na poti, vodnik, študentska TRIBUNA, 20. nov. 1968, št. 4)

Za demokratični dialog

„Menim, da je skrajni čas za temeljito preučitev in ponovno definiranje odnosa politično telo — množični medij, saj imamo prav na tem področju opraviti z izrazitimi dogmami birokratskego-etatističnega „socializma“, z omejevanjem svobodnega duha, z indoktrinacijo, duhovno in politično cenzuro..."

„Ali ni naloga samoupravne družbe v tem, da pogumno uveljavi enakopraven dialog kot sredstvo dogovarjanja, razpravljanja, spopadanja mnenj, da bi tako dosegli najbolj demokratične in razumne samoupravne odločitve?"

„V socialistični doktrini so prevladovali nedotakljivi stereotipi, da je tisk vzgojno in propagandno orodje partije in množičnih organizacij na poti družbe v socializem. Pri nas smo proti temu načelu postavili funkcijo kritike, ki naj prek tiska razkriva birokratske težnje in uveljavlja samoupravo. Vendar, načelo ni imelo odločilne politične moči — tudi kadar so ga napredne publicistične sile uveljavljale. Vzrok je med drugim tudi to, da nismo dovolj jasno določili odnos ustanovitelj — množični medij. Mno-

žični medij je zato v praksi še vedno ostal instrument vodstev in forumov države in organizacij, ne pa glas javnosti, članstva, „podanikov“, gibanja, subjektov političnega procesa v njegovi bazi..."

„Izhodišče je lahko le v doslednem uveljavljanju načela samoupravnega komuniciranja, ki naj temelji na demokratičnem dialogu med enakovrednimi subjekti. V tem družbenem odnosu se nam kaže samoupravna javnost kot svobodna, razumna in kritična sila, tisk in druga sredstva obveščanja pa kot instrument te javnosti. Funkcija javnosti in tiska je nadzor nad samoupravnimi družbo, kritika njene dejavnosti, funkcija uveljavljanja pluralizma mnenj in kreativnega sodelovanja pri procesu sprejemanja samoupravnih odločitev. V takem odnosu je vloga tiska jasno določena: svobodni tisk je instrument kritične, presojejoče in moralne javnosti, in le tak lahko izraža avtentično javno mnenje... le tak lahko postane posrednik uveljavljanja samoupravne volje ljudstva."

France Vreg, Študentska TRIBUNA, 26. nov. 1968

Za pluralizem

„Vztrajanje pri apriornih ideoloških teoremi, ki priznavajo eno samo zgodovinsko stvarstvo in eno samo podobo sveta, ne upoštevanje pa realnih procesov in stvarnosti, je tu še razmeroma močno. Zato je tudi možnost intervencije v imenu tega edino zveličavnega skustva potencialno še zmerom prisotna."

Takšna intervencija pa v hipu, ko ne nastopa na nivoju strokovnosti, dobi in mora dobiti izrazito politično barvo, saj ne pomeni več konfrontacije različnih stališč na enaki ali vsaj enakovredni ravni, kjer se realna moč in eksistencialna vsebina enega in drugega stališča izkaže v vzajemnem osvetljevanju ne samo stališč, marveč tudi sveta kot celote, pač pa dobi značaj politično prestižne borbe, v kateri e-

na ali druga stran mora izgubiti bitko.

Pomen in vloga našega tiska, posebno še študentskega, se torej v luči vseh navedenih dejstev kaže predvsem v tem, da skuša kar se le da obširno evidentirati in čim učinkoviteje reproducirati pluralistično strukturo našega družbenega dogajanja. Le v neposrednem soočenju različnih zgodovinskih eksperienc, različnih izhodišč in različnega obravnavanja posameznih pojavov bo prišla do izraza tudi celovitost našega družbenega življenja. Gre namreč za integriteto posameznih zgodovinskih skustev, za zagotovitev možnosti, da se izražajo, ne pa za to, da jih v imenu ene same in edino zveličavne ideologije postavimo pod kap..."

(Niko Grafenaver, študentska TRIBUNA, 26. nov. 1968)

Za avtonomnost politike in kulture

„Tako se torej pojavi za prihodnost zelo mikavno in obetavno vprašanje: ali je naša družba vendarle na poti v popolno avtonomnost dveh struktur — politične in kulturne — in ali bo to avtonomnost zmogla uresničiti. Očitno danes, ko se vprašanje zastavlja, take avtonomnosti še ni..."

Bistvo avtonomnosti kulturne in politične strukture je v različnih zarisanih mejah med njima... danes o kakšni resnični avtonomnosti še zdaleč ne moremo govoriti: ta znamenja pa so medsebojno koketiranje, lažna pozicija mučenika, obvezno podre-

vanje priznane kulture veljavni politiki, utemeljevanje, dokazovanje in upodabljanje te politike, če se hoče kultura izogniti ideološkim, administrativnim in materialnim škrlamam..."

Pustimo politiki, naj sama dokaže svojo zmogljivost za avtonomen obstanek. Kakor tam se bo do morala tudi v kulturni strukturi prečistiti nekatera temeljna vprašanja:

Ali je slovenska kultura že tako utemeljena v svoji zgodovini, da lahko jasno določi svojo avtonomno strukturo?"

Herman Vogel, študentska TRIBUNA, 26. nov. 1968

Iz Slovenije — na Havaje — za nagrado!

Velenjska tovarna kuhinjske opreme in gospodinjstskih pripomočkov "GORENJE" je razpisala velik nagradni natečaj v sodelovanju z turističnim podjetjem KOMPAS iz Ljubljane. Prva nagrada — 16-dnevno brezplačno potovanje in bivanje v Združenih državah. Dvajset izžrebancev

bo odpotovalo z domačo letalsko linijo iz Zagreba v London 7. marca, od tam pa naprej z družbo BOAC v New York. Po tri-dnevnom ogledu New Yorka bodo srečni dobitniki poleteli na Havajske otoke na turistične izlete in kopanje do 18. marca. Skupina se bo na povratku ustavila za dva dni v San Franciscu ter en dan v Londonu. V Zagreb se bodo vrnil 22. marca.

"KLASIČEN PRIMER" — FANTAZIJE . . .

Ob Dnevu republike (29. nov.) se je s člankom v DELU oglašil zopet Metod Mikuž. Iz njegovega pisanja se vidi, da ga po 20 letih še vedno zanaša kot ga je med vojno. OF je označil za "utelešenje slovenskega naroda" in pri tem iznašel "začetek prave ljudske demokracije". Takole je napisal:

"O ljudski demokraciji v pravem pomenu besede moremo govoriti šele od združevanja vseh pozitivnih narodnih sil okrog komunističnih strank dalje, in mislim, da smo včasih preveč skromni, ker premalo poudarjamo naravnost klasičen primer takega združevanja v Osvobodilni fronti slovenskega naroda, ki je v najtežjih letih naše narodne zgodovine združila vse, razen narodnih izdajalcev."

Mikuž nato pravi, da pot v Jajce "ni bila združena z nobenimi pomisleki" in da so se "jugoslovanski narodi svobodno odločili za federacijo". To skuša "dokumentirati" z naslednjo fantazijo:

"Mislim, da se tudi ostali partijski aktivisti včasih radi spomnijo, kako smo razlagali našo avnojsko federacijo pa tudi, da je bila tista naša razlaga ljudem kar vseh, predvsem pa jim je bila razumljiva. Govorili smo, kako je naša federativna demokracija Jugoslavija podobna hiši, v kateri stanuje več družin in kako je vsaka družina dolžna, da skrbi zase, pa tudi za hišo, v kateri stanuje itd. Mislim, da to naše "partizansko modrovanje" lahko prav vsak — z večjo ali manjšo fantazijo — razvija še dalje."

DELO, 29. nov. 1968

ZA SVOBODO — TODA KAKŠNO?

Na partijskem Kongresu v Ljubljani — decembra — se je Franc Popit, vrhovi funkcionar partije hvalil z "resnično svobodo kulturnega ustvarjanja". Toda ta del govora je zaključil z grožnjo, da se bo partija odločno postavila proti temu, "da bi kdorkoli ogrožal svobodo umetniške ustvarjalnosti, ki bi v umetniški obliki obnavljal ali propagiral tiste reakcionarne ideje, ki so družbeno že premagane in so v nasprotju z ustanovnimi določili, kot n.p. versko, nacionalno in rasno diskriminacijo, obnavljanje strankarskih sistemov, dialog z belogardizmom".

Na istem Kongresu je o problemu kulture in politike govoril tudi Boris Majer. Posebej je zagovarjal "pluralizem umetniških konceptov" in s tem prišel na kočljivo področje večstrankarskega političnega sistema. Tu je seveda Majerjeva demokracija odpovedala in povrnil se je k stalinističnim metodam. Takole je dejal:

"Po mojem mišljenju se moramo komunisti zavzemati za pluralizem umetniških konceptov in ne za njihovo unifikacijo. Pluralizem konceptov pa seveda predpostavlja pluralizem umetniških grup, to pa spet vodi do znane vprašanja, ali ne pomeni dopuščanje pluralizma "grup" vzpostavljane večstrankarskega političnega sistema ali vsaj ustvarjanje pogojev za njegovo restavracijo. Po mojem mnenju je tak strah neutemeljen, čeprav seveda ni mogoče izključiti možnosti, da bodisi domače ali tuje protisocialistične sile skušajo izkoristiti to ali drugo grupo za svoje politične cilje. Vendar pa se mi zdi ta nevarnost majhna in spričo notranje trdnosti sistema samoupravljanja in naše socialistične demokracije sploh tudi malo verjetna, predvsem pa jo je mogoče zelo hitro in učinkovito družbeno onemogočiti". (NASI RAZGLEDI, 21. decembra 1969).

• Union Theological je prodalo nad \$ 500.000 vrednih delnic Dow Chemical Co., ki so mu bile podarjene 1. 1964, ker je Dow Chemical največji proizvajalec napalmskih bomb, ki jih Združene države uporabljajo v Vietnamu. —fš

• Studentje Ottawskega vseučilišča bodo začeli spomlad graditi 22-nadstropno stanovanjsko zgradbo, ki bo nudila stanovanje 950 študentom. —fš

Pripeljite letos Vaše sorodnike

na obisk v Kanado in prišedite si denar s

KLM nizko predplačano družinsko prevoznino

Vaše najlepše darilo Vašim ljublim v Jugoslaviji je njihov obisk pri Vas v Vašem novem domu.

Prijazna in postrežljiva KLM nudi tri načine preprostih daril, ki jih date. Prvič, KLM nizke, nizke "Družinske prevoznine" za ljudi, ki potujejo iz Evrope v Kanado nudijo veliko množino denarnega prihranka. Družič, KLM Vam nudi preprosto in ugodno možnost plačila za prevoz Vaših dragih prav tu v Kanadi, tretjič, KLM "Letite sedaj — plačajte kasneje" ("Fly now — pay later") plan Vam nudi odplačilni čas 24. mesecev.

Vedite, da so KLM uslužbenci v Zagrebu in Beogradu pripravljeni pomagati Vašim sorednikom s vsem potovalnim organiziranjem.

KLM nudi šest poletov vsak teden iz Jugoslavije preko Amsterdama v Kanado, Vašim sorodnikom bo nudila naša uslužnost pomaganja ("Meeting service") v obeh krajih, tako v Amsterdamu in Montrealu potrebno pomoč.

Tukaj je primerek KLM "Družinskih prevoznin" ("Family fares") za družino štirih, ki potujejo v Kanado. Primerjajte prihranek, ki nastane, ako primerjate cene s staro regularno prevoznino.

KLM nove nizke "family fares" iz Zagreba do Montreala in nazaj:

Low Economy Class Izvensezonske cene.

Glavar družine	Nove:	Stare:
Zena	\$555.—	\$555.—
Otrok 12—21 let star	\$292.—	\$555.—
Otrok 2—12 let star	\$292.—	\$555.—
	\$278.—	\$278.—

Prihranek v primeru s starimi cenami —\$147.— —\$193.—

Za popolne razčlenjene informacije o tem planu se obrnite na Vašega potovalnega zastopnika, ali pa na: K.L.M., 327 Bay Street, Toronto, Ont.

• FROM CARNIOLA TO CARNIE HALL.

A biographical study of Anton Schubel, Slovenian immigrant singer and musical pedagogue, by Gilles Edward Gobeiz; paintings and drawings by Daniel Fugger. EURAM Books, 1968. Broširana \$ 4 , v platno vezana \$ 6 (US). Naroča se pri: EURAM BOOKS, 2927 Eddy Rd., Wickliffe, Ohio 44092. Znanstvenik in umetnik sta združila svoje sposobnosti in ustvarila dostojen spomenik slovenskemu kulturnemu delavcu v Združenih državah, pokojnemu Tonetu Sublju, ki je zaključil svoje plodno in nesebično delo v juniju 1965 v Clevelandu.

Dr. Edi Gobec ni samo podal osebno sliko pokojnika kot umetnika in kot človeka, ampak tudi kot enega mnogih priseljencev, ki se mora prilagoditi novi kulturi. Čeprav tega nikjer izrecno ne omenja, je njegov prikaz obenem uspešno pobijanje dolgo prevladujoče teze o Združenih državah kot „topilnem loncu“, v katerem bi se morali priseljenci popolnoma utopiti. Čeprav morajo plačevati osebe, ki žive tako rekoč v dveh kulturah, za to precejšnje žrtve, je vendar možno, da se ustvarjalno uveljavljajo v obeh kulturah, obenem pa so tudi pomembni posredovalci med kulturami.

Slikar Danilo Fugger, ki je Subljev rojak, ki pa sedaj deluje v Franciji, je obogatil knjigo s številnimi izvirnimi slikami (nad 10 celostranskih barvnih) in risbami. Ker je kvaliteta reprodukcij odlična (knjiga je bila tiskana v Sviči), predstavlja delo tudi kot umetnina veliko vrednoto.

Zivljenje "slovenskega slavčaka" Sublja je dokumentirano s številnimi fotografijami njegove življenjske poti, vključno njegovo potovanje v domovino 1. 1964. Avtorja nista samo primerno počastila Subljevega spomina, marveč sta nam pripravila delo, na katerega smemo biti zamejski

Slovenci ponosni. Ker je pisano v angleščini in ker je bil Subelj znan tudi v ameriškem svetu, bo širila knjiga tudi poznanje slovenskega naroda in njegove kulture v črnem svetu.

—dreš

• V zbirki MONUMENTA LINGVAE SLAVICAE DIALECTI

VETERIS, ki jo izdaja založba Otto Harrassowitz v Wiesbadnu v Nemčiji, je izšlo delo slavistke, profesorice na univerzi v Saarbruecknu, Anneliese LAEGRED "Slovenish-deutsche lateinisch Woerterbuch — Slovensko-nemško — latinski slovar" Delo je nekoliko preurejen slovar Trubarjevega sodelavca Hieronima Megiserja, ki je izšel 1. 1592 pod naslovom "Dictionarium quatuor linguarum". Prvi, prirejeli del, nima italijanskega dela slovarja in je tudi urejen po slovenskih geslih (original je bil po nemških) v sodobnem pravopisu, toda drugi del je točni ponatis originala, od katerega je ohranjenih menda samo še 10 izvodov. Profesorici je pomagal Jože Stabej. —fš.

• Knjižni dar celjske Mohorjeve družbe za 1969. Letošnje mohorjeve obsegajo Koledar za leto 1969, Kozarjevo povest Pajkova mreča (Slov. večernice 119) Kavčičev Začarani vrt (slovenske narodne pravljice in pripovedke), dr. Trstenjakovo Hojo za človekom ter nov življenjski Friderika Baraga (Jaklič-Solar).

Lepo opremljeni koledar se razlikuje od prejšnjih predvsem, da nima že kar običajnih slavošpevov režimu. Od zunaj je težko presoditi, koliko so bili ti cena, da je Mohorjeva sploh mogla izdati knjige, in koliko izraz morda česa drugega; vsekar je letošnji koledar bolj v skladu z izročilom njenega ustanovitelja Slomška. Dr. Trstenjak nadaljuje s svojimi psihološkimi deli, ki jih je vključila Mohorjeva med svoje izdaje prejšnja

leta (Med ljudmi, Pota do človeka, Človek v stiski, Če bi se enkrat živeli). V knjigi Hoja za človekom, ki ji je prvotno namenil kot podnaslov „Antropološko eksistencialni pristop k človeku“, skuša odgovoriti na vprašanja, kaj je človek. Novi Baragov življenjski je nepopolno delo, ker je dr. Jakob Solar umrl, predno ga je mogel končati. Prvih 23. strani predstavlja začetek Solarjevega dela, v katerem popisuje Baragovo življenje do vstopa v ljubljansko bogoslovje. Ostali del je nekoliko skrajšan Jakličev življenjski Barage z nekaterimi popravki, ki so se med tem odkrili. V predgovoru so omenjena tudi dela o Baragu, ki so izšla izven Slovenije (F. Bea, J. Gregorič, B. J. Lambert, M. Jezernik in R. Cuješ). Med 112. in 113. stranjo je 16 strani slik; med drugimi sta tudi dve sliki Baragovih knjig iz knjižnice jezuitskih arhivov v Regis College v Willowdaleu. Knjiga je očitno zamišljena kot nova izdaja Jakličevega življenjskega, ker je označena kot 3. izpopolnjena izdaja ob 100-letnici Baragove smrti.

—dreš

• Pri jesenskih volitvah v škofijsko sinodo Dunaja so sodelovale vse župnije z izjemo 17 (od 641). Volitve so bile v nedeljo med mašami. Voliti so smeli vsi, ki so dosegli starost 16 let. Ker je volilo samo kakih 10% katoličanov, sledi tudi, da hodi samo nekaj nad 10% katoličanov (nekateri so gotovo bili upravičeni kot bolniki odsotni, itd.) redno k nedeljski maši. Izvoljeni so bili predvsem mlajši (povprečna starost okrog 40 let): 4,8 odstotka predstavnikov je mlajših kot 20 let in samo 2,5% 66 let ali starejših; ena tretjina predstavnikov je stara med 21 in 35 let. Ženske so zastopane s 23,6%, študentje s 6,65%, delavci s samo 3%, uslužbenci in uradniki predstavljajo največjo skupino s 57%. —fš

• V Muenchenu so prodali Hitlerjev avto znamke Mercedes za 190.000 DM. —fš